

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТУРИЗМ: СТРАТЕГІЯ ОПТИМАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

В статті розглянуто значення національного туризму для соціально-економічного розвитку країни. Проаналізовано особливості національного ринку туристичних послуг, коротко охарактеризовано складові туристичної галузі України. Розглянуто проблеми галузі.

В статье рассмотрено значение национального туризма для социально-экономического развития страны. Проанализированы особенности национального рынка туристических услуг, кратко охарактеризованы составляющие туристической отрасли Украины. Рассмотрены проблемы отрасли.

In the article the importance of tourism to the national socio-economic development. The features of the national tourism market, briefly describes the components of tourism industry in Ukraine. The problems of the industry.

Ринок послуг в Україні має велике значення для національної економіки. Сьогодні туристичний бізнес можна розглядати як один з найбільш перспективних напрямів розвитку цього ринку. Україна займає одне з помітних місць в світі щодо наявності унікальних туристичних та курортно-рекреаційних ресурсів. Нині туристичною діяльністю в Україні займається понад 1,5 тис. підприємств, на яких працює майже 100 тис. чол. Для обслуговування туристичних потоків задіяно більше 3 тис. лікувально-оздоровчих закладів, майже 1,5 тис. туристичних баз, готелів, мотелів і кемпінгів різних форм власності. За оцінками фахівців, Україна може приймати до 10 млн. туристів на рік.

Обираючи країну для подорожі турист звертає увагу на такі фактори як рівень соціально-економічного розвитку країни, політична стабільність, ціни, рівень сервісного обслуговування, наявність туристично-рекреаційного потенціалу, характер транспортних зв'язків, природні, культурно-історичні ресурси. За оцінками експертів, основними мотивами для туристичних подорожей в Україну є культурні пам'ятки, можливість оздоровлення, і просто відпочинок. Отже, ці чинники є найбільш вагомими складовими туристичного продукту нашої країни, які потребують особливої уваги з боку фахівців туристичного бізнесу. Разом з цим необхідно привертати увагу потенційних туристів до стародавніх звичаїв та традицій українського народу, які можуть зацікавити гостей нашої країни. Створення позитивного

іміджу країни та її окремих туристичних об'єктів має стати складовою частиною загальної стратегії розвитку туризму в Україні.

Український ринок туристичних послуг має певні особливості, до яких можна віднести:

- постійне збільшення пропозиції послуг, зважаючи на зростаючий попит;
- зростання кваліфікації працівників туристичної галузі;
- наявні можливості для розвитку найрізноманітніших видів туризму;
- сприяння розвитку ринкової інфраструктури з боку держави шляхом забезпечення нормативно-правових аспектів діяльності [2].

Туристична галузь в Україні формується за рахунок трьох складових: виїзний (зарубіжний) туризм; внутрішній туризм; в'їзний (іноземний) туризм. Виїзному туризму належить част-ка 41% від загальної кількості туристів. Українці подорожують за кордон із службовою метою, як приватні туристи та в організовані тури.

Зарубіжний туризм в Україні має певні особливості. До них слід віднести:

– переважання приватних подорожей над службовим та організованим туризмом, що зумовлено бажанням задовольнити потреби конкретного туриста, стиль його життя і відпочинку, вимоги до рівня обслуговування, беручи до уваги платоспроможність, індивідуальне замовлення щодо формування програми, маршруту та місця розміщення;

– основними напрямками подорожей українських туристів є Росія, Польща, Угорщина, Молдова та Білорусь. Таке спрямування туристичних потоків пояснюється сталими зв'язками із сусідніми з Україною державами, зручним транспортним сполученням, близькістю культурного розвитку, розвинутими економічними відносинами між країнами;

– нерівномірність розвитку виїзного туризму за регіонами, що пояснюється, рівнем економічного розвитку регіонів, платоспроможністю населення, близькістю деяких регіонів до сусідніх держав, що сприяє розвитку туристичних та соціально-економічних зв'язків;

– значна кількість туристичних фірм надають перевагу саме виїзному туризму. Це можна пояснити можливістю швидше отримати прибуток, використовувати відпрацьовані туристичні маршрути, охопити більшу кількість громадян, які бажають подорожувати в різні країни світу.

Складовим елементом туристичної діяльності в Україні є також внутрішній туризм. На нього припадає 32% подорожуючих. Серед характерних рис цього туристичного напрямку помітне місце належить наступним. Він сприяє розвитку екскурсійної діяльності, маршрутно-пізнавальному і спортивно-оздоровчому туризму; поєднує в собі відсутність мовного бар'єру і складностей з візами, прийнятні ціни та розвиток інфраструктури, що приваблює внутрішніх туристів; переважна кількість внутрішніх туристів обслуговується готелями та санаторно-курортними закладами. Це зумовлено, насамперед, розвитком готельної мережі по

Україні, вдосконаленням сервісу, унікальними лікувальними властивостями регіонів. Разом з цим, необхідно відмітити, що на розвиток внутрішнього туризму негативно впливають недосконалість податкової системи, зниження платоспроможності основної частини населення, нерозвиненість матеріально-технічної бази сфери послуг [3].

Заслуговує на увагу такий напрям як в'їзний туризм. Він характеризується зростаючою динамікою. Це можна пояснити по-перше, збільшенням обізнаності туристів про Україну, по-друге, розвитком інфраструктури та підвищенням рівня обслуговування, по-третє, спрощенням режиму перетинання кордонів [4].

Після проведення Євро-2012 українська влада заявила, що тепер приймаючі міста стануть популярними туристичними центрами для зарубіжних гостей, а туризм – одним з головних стратегій розвитку цих міст і України в цілому. Проте, на думку представників галузі, для цього необхідно усунути багато недоліків, які поки істотно відрізняють країну від сусідів, які навчилися заробляти на туристах.

Перш за все, на думку експертів, слід подбати, щоб велика кількість людей, які після проведення футбольного турніру дізналися про Україну як про можливий маршрут для подорожі, могли отримати достатньо інформації про те, чим саме приваблива ця територія.

Більшість туристів після Євро-2012 захочуть повернутися в Україну ще раз. Таку думку озвучив директор турніру Євро-2012 Мартін Каллен.

Згодні з ним і експерти, які займалися брендингом футбольного чемпіонату Євро-2012. За їх словами, після його завершення в Україну ще раз прийдуть близько 60% футбольних уболівальників. За результатами опитувань перше, що вразило іноземців в Україні – це гостинність місцевих жителів. Вони просто не очікували такого привітного прийому: українці зустрічали, проводжали, показували дорогу, запрошували в гості, допомагали у виборі сувенірів, пригощали національними стравами та навчали українських слів і навіть пісням.

Інша думка про розвиток туризму в Україні після Євро – 2012 виникає на основі опитання, проведеного консалтинговою фірмою Trendscore за замовленням компанії Travel Industry Club, яка представляє інтереси німецького тур бізнесу. Так, згідно з даними цього опитування, 68% менеджерів у сфері туризму вважають, що Євро-2012 не зробить Україну більш привабливою країною для туристів, а 62% сумніваються в тому, що репортажі напередодні і під час чемпіонату Європи з футболу будуть мати позитивні наслідки для турбізнесу цієї країни.

При цьому майже дві третини респондентів (69%) вважають, що ЗМІ об'єктивно і зважено висвітлюють ситуацію в Україні, яка піддається різкій критиці за судове переслідування колишнього прем'єр-міністра Юлії Тимошенко. Щодо Польщі, на території якої також проходить частина матчів, то лише 21% опитаних вважають, що ця країна постраждає від негативного іміджу України.

Опитування, показали, що обидві держави, страждають від принципової проблеми: будучи країнами Східної Європи, вони мають переважно негативний імідж і тому недооцінюються туристами. Такої думки дотримується 81% учасників опитування [5].

Поряд з тим Україна має всі передумови для підвищення конкурентоспроможності в сфері туризму. Серед них треба виділити наступні: вигідне географічне положення; розвинута транспортна інфраструктура; значний науково-технічний потенціал; наявність висококваліфікованих кадрів. Характерною рисою послуг, які пропонуються потенційним туристам в Україні, є їх структурне різноманіття [1].

Дослідження особливостей становлення і розвитку цієї сфери туристичної індустрії в Україні дозволяє виділити певні особливості їй притаманні. По-перше, в'їзний туризм слід розглядати як вид зовнішньої торгівлі, а отже як джерело надходження доходу, оскільки весь його продукт (у вигляді розміщення, пересування, ознайомлення та розваг) є предметом купівлі-продажу. Слід зауважити, що в даному випадку наша країна одержує валютні кошти за туристичний продукт без його безпосереднього вивозу, що є доволі вигідним для національної економіки.

По-друге, в'їзному туризму властива значна соціально-економічна роль. Ця галузь економіки сприяє не тільки збереженню, але і збільшенню екологічного потенціалу нашої держави, а також відновленню її екологічних ресурсів та створенню нових робочих місць. По-третє, саме цей вид туристичної діяльності сприяє формуванню позитивного іміджу України, виконує культурно-освітні функції, сприяє культурному обміну, є показником відкритості суспільства.

Необхідно зазначити, що в'їзному туризму, на даному етапі його розвитку, необхідний режим найбільшого сприяння з боку держави. Тільки при цьому може бути забезпечене дотримання розумного поєднання державної політики та інтересів українських підприємців у галузі туризму.

Ринок іноземного туризму в Україні формується за рахунок двох основних сегментів — східного (громадяни країн колишнього Союзу) і західного (туристи з інших, переважно високорозвинених, країн світу). Сучасний етап розвитку українського ринку в'їзного туризму характеризується наступними рисами:

найбільш популярним видом туризму серед іноземних гостей є пізнавальний, тобто основною метою подорожі в Україну є отримання цікавих вражень. Туристи виявляють інте-рес до української культури, своєрідності побуту та місцевих традицій, бажають ознайомитись із видатними пам'ятками стародавньої історії, археології, архітектури міжнародного та національного значення, скористатись цілющим кліматом, відомими лікувальними мінеральними джерелами;

— серед найбільш улюблених маршрутів іноземних туристів можна виділити Київ, Крим, Львівську та Одеську області. За кількістю туристів, метою яких є відпочинок та рекреація, лідируючі позиції займає Крим —

60% відпочиваючих, у порівнянні з 40% в цілому по Україні. Розвиток в'їзного туризму саме в цих регіонах пояснюється тим, що в решті областей, де чимало цікавих пам'яток, готелі та транспорт поки що не відповідають європейському рівню. Найчастіше відвідують цей регіон туристи з Росії, Білорусі, Молдови, Німеччини, Ізраїля, Турції.

– іноземні гості віддають перевагу індивідуальному туризму, оскільки він дає можливість найповніше задовільнити потреби конкретного туриста, його інтереси, звички, стиль життя і відпочинку;

– найперспективнішими регіонами, з точки зору в'їзного туризму, слід визначити Закарпатський та Причорноморський. Основними напрямками розвитку туристичної індустрії в цих регіонах є формування рекреаційно-туристичного комплексу, який задовольнив би потреби населення регіону в санаторно-курортному лікуванні, відпочинку і туризмі; формування ринку конкурентноспроможних на міжнародному рівні рекреаційних послуг на основі ефективного використання існуючих природних і культурно-історичних ресурсів регіону з одночасним збереженням екологічної чистоти середовища.

Враховуючи вищезазначене, слід звернути увагу і на проблеми в розвитку туризму в країні. Основною проблемою є неефективне та нераціональне використання природних ресурсів, а також відсутність чіткої стратегії розвитку індустрії туризму та чіткого його регулювання. Недостатньо розвинена інфраструктура, а також система транспортного обслуговування туристів та населення стають на заваді швидкому піднесенню та поширенню туристичної слави країни, часто ставлять охочих відпочити перед вибором. Тому розвиток туристичної інфраструктури та транспортних шляхів сполучення є одним із першочергових завдань на території всієї країни.

Не менш важливим питанням залишається якість надання туристичних послуг. За цим показником Україна значно відстає від багатьох держав із подібним рекреаційно-туристичним потенціалом. Внаслідок цього багато наших співвітчизників надають перевагу іноземним курортам, отримуючи фактично за ті самі гроші набагато вищий рівень обслуговування та комфорту, стаючи при цьому інвесторами в економіку іноземних держав. Підняття рівня якості вітчизняних туристичних послуг до європейських стандартів значно прискорило б розвиток туризму в Україні та привабило б більше охочих відпочити в Україні.

Серед інших проблем туристичної сфери можна назвати недостатню інформованість населення про готелі, інші заклади відпочинку, тури по країні, туристичні послуги, а також відчутний податковий тягар для об'єктів туристичної діяльності.

Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що інтенсивний розвиток туризму в Україні сприятиме зміцненню її економіки та її утвердженню як туристичної держави [7].

Список використаних джерел

1. Бакурова А.В., Діденко А.В. Основні проблеми туристичної галузі // Матеріали I Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції "Проблеми формування нової економіки XXI століття" . – 2011. -
2. Румянцев А.П., Коваленко Ю.О. Світовий ринок послуг : Навчальний посібник. — К.: Центр навчальної літератури, 2006. — 456 с.
3. Румянцев А.П., Румянцева Н.С. Зовнішньоекономічна діяльність. — К.: Центр навчальної літератури, 2004. — 377 с.
4. Чубукова О. Ю. Економіка інформації: ринок продуктів та послуг. — Київ: Нора-Прінт, 2011.
5. Електронний ресурс. Режим доступу: NEWSru.ua // Україна // 18 июня 2012 г.
6. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.marshruty.in.ua/index.php/rozvytok-turyzmu-v-ukraini.php>